

Pitkä tie Oulangasta Ahvenanmaalle

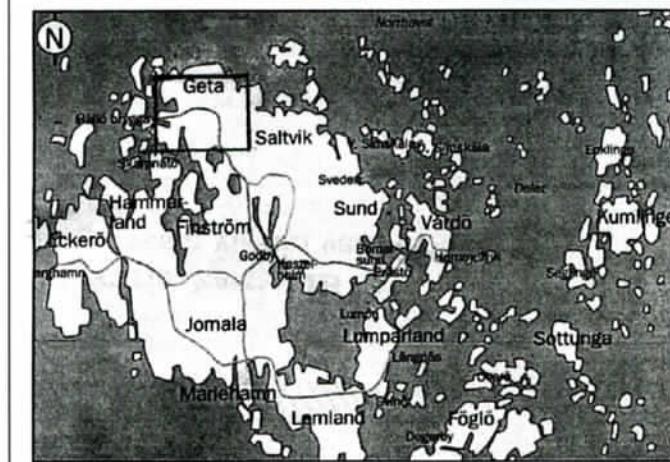
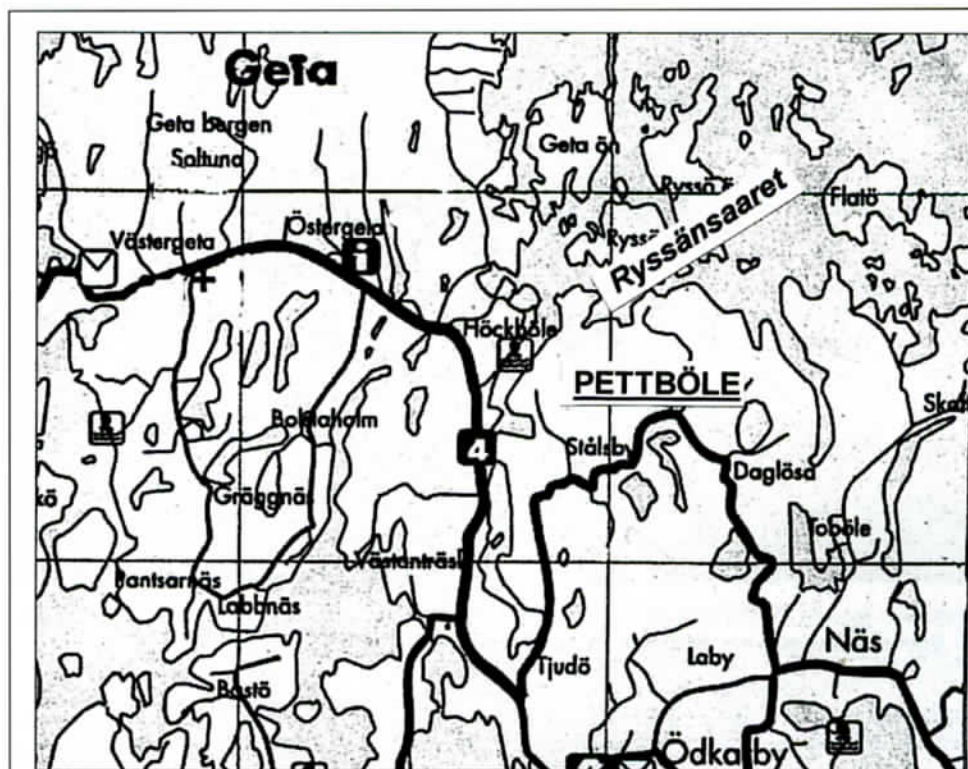
Vienankarjalaiset kulku-kauppiaat eli laukkuryssät, jotka vaelsivat Ahvenanmaalle Vienan pohjoisperukoilta Pää- ja Tuoppajärven rantakylistä, tekivät todella pitkän matkan. Ahvenanmaalla heitä kutsuttiin nimillä ryssgubbar, påsarjssar tai yksinkertaisesti kangelukot ja kangeliiitit (lyh. sanasta arkangeliitit).

Näillä kauppatimoilla viivytettiin hyvinkin pitkiä aikoja, ja niinpä laukkurit oppivat sen verran ruotsia, että pärjäisivät kaupanteossa jotenkuten. Heidän kaupakielensä olikin melkoinen sekoitus suomea, ruotsia, karjalaa ja venäjää. Tärkeintä kuitenkin oli, että tavara meni kaupaksi. Kun sumptsa oli tyhjä, kauppiaan oli täydennettävä varastonsa joko suomalaisilla tuotteilla, toisten laukkuriin tuomilla tavaroilla tai tehtävä itse pitkä hankintamatka ehkä Pietariin saakka.

On luultavaa, että karjalaisia laukkukauppiaita alkoi liikkua Ahvenanmaalla jo 1800-luvun alkupuolella. Siellä samoin kuin manner-Suomessakin valvonta ja erilaiset kiellot rajoittivat heidän liikkumisvapauttaan. Yleensä laukkuri kulki yksin tai esim. isä poikiensa kanssa. Tällaisia laukkureita tunnettiin kuten Vasiljeff, Kundoseroff ja Borodkin. Seuraavat laukkuriveljekset jäivät pysyvästi Ahvenanmaalle ja ottivat ruotsalaisen nimen (suluissa): Aleksandr ja Severin Jefimoff (Pihlström ja Blomqvist), Lari ja Nikolai Rugojeff sekä Johan (Karlsson), Lars (Jörgensen) ja Petter (Johansson) Jegeroff.

Vaikka kaupankäynti yleensä sujui ongelmitta, karjalaisia kaupantekijä joutui silloin tällöin kiinni laittoman myynnin takia. Vuonna 1853 etsintäkuulutettiin kiisjokelaisia Aleksi Loskinin poikia Ossippaa, Iivanaa ja Vasilia. Vuonna 1860 takavarikoitiin Kõkarissa kaksi sumptsa, joiden omistajiksi tiedettiin Ivan Aleksejeff Vasiljeff (Aleksi Lukkosen poika (sukunimi Luukkonen vaihtui 1858 Vasiljeffiksi) ja Jona Nikolajeff Petroff, molemmat kotoisin Röhön Korkeaniemestä.

Asiakirjoista käy ilmi, että 1870 annettiin eräälle Anders Steffanssonille tehtäväksi valvoa arkangeliitteja, joita syytettiin paitsi laittomasta kaupustelusta myös tarttuvien tautien levittämisestä. Niitä, jotka ma-

Yleiskartta Ahvenanmaan saaristosta, kohdekartassa Pettbölen tienoot.

joittaisivat heitä tai muuten antaisivat heille apua, uhattiin 20 matkan sakolla. Summasta puolet meni ilmiantajalle, puolet kunnan kassaan. Ani harva ryhtyi kuitenkaan ilmiantajaksi, sillä laukkukauppiasta oli sekä hyötyä että huvia. Ei Steffanssonkaan nähtävästi hoitanut tehtävänsä kovin tarkasti, vaan sulki silmänsä laukkuri tullessa taloon.

*****

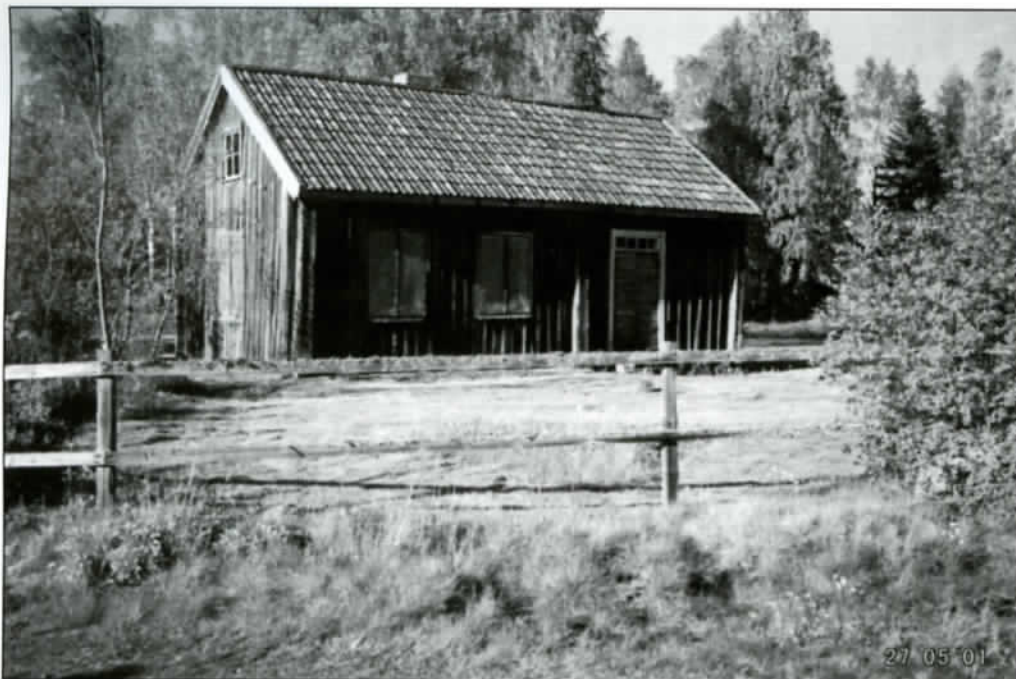
Niinpä eräänä keväänä 1870-luvun ensimmäisinä vuosina Ahvenanmaalle, Pohjois-Finströmiin saapui neljä karjalasta laukkukauppiasta. Siinä oli isä Probus Borodkin Oulangasta kolmen poikansa, Pavelin, Konstantinin ja nuorimmai-

sen, Iljan kanssa. He majoittuivat kuten ennenkin Enbolstadin kylään pikkukamariin, missä heillä oli kauppatavarat ja missä he myös tilapäisesti asuivat kauppareissuillaan kulkiessaan. Kylillä heidän ilmestymisensä oli oikein odotettu tapahtuma, sillä nämä kaupantekijät olivat iloisia, puheliaita veitikoita. Vielä niin myöhään kuin 1960-luvulla vanhempi väki muisteli isovanhempiensa kertoneen näistä Borodkineista, erityisesti Iljasta.

Ilja, veljessarjan nuorin, oli sekä seudun miesten että ehdottomasti myös naisten mielestä korein mies, mitä he olivat eläissään nähneet. Ilja alkoi kulkea kylän nuorten mukana, kun nämä menivät kesäiltoina tanssimaan, ja ihme ja kumma

– vaikka muualta tulleet tunkeilijat ajettiin nyrkein pois tanssilavalta, niin tähän tummakaarisena nuorukaisena ei koskettu. Kun Ilja liikkui kömpelöiden maalaispoikien joukossa hienoissa vaatteissaan, kirjava silkkihiina kaulassaan ja kiiltävät saappaat jalassaan, soitti hyvin huuliharppua ja milloin ei soittanut, tanssi itse pehmein askelin, niin kyllä ihailijoita riitti. Suoraan sanoen Ilja oli kuin myymiensä kauniiden korttien ilmentymä.

Norrgårdin Erika oli se tyttö, jonka kanssa Ilja mieluiten tanssi. Kun sitten syksyllä isä ja veljet pakkasivat vähäiset jäljelle jääneet tavaransa ja lähtivät kotimatalle, Ilja jäi Ahvenanmaalle. Nuoret olivat selvästi rakastuneet toisiinsa, ja niinpä he

Probussonien torppa Pettbölen Enbolstadissa valokuvattuna toukokuun lopussa tänä vuonna. (kuva: Bördis Jansson, Ahvenanmaan maakunta-arkisto).

yksinkertaisesti muuttivat asumaan yhteen. Kun lapsia oli jo syntynyt kaksi, niin Erikan vanhemmat, Johan Johansson vaimonsa Caisa, menivät Pettbölen papin puheille. Kovasti pastori ensin epärii, aikansa asiaa sinne tänne pohdittuaan vihki heidän tyttärensä komean karjalaisnuorukaisen kanssa 11. helmikuuta 1877. Vihkiminen tapahtui luterilaisessa kirkossa; kreikkalaiskatolista kirkkoa, ei liioin pappeja siellä päin Suomea ollut. Erika Kristina oli tuolloin 23-vuotias ja Ilja Borodkin lie nee ollut suunnilleen samanikäinen.

Kauniilla, valkoisilla käsillä, jotka olivat tottuneet käsittelemään vain mittatikkua ja pehmeitä kankaita Ilja kuitenkin rakensi torpan itselleen ja nuorelle vaimolleen. Torppa sijaitti harjanteella rämeen ja lammen välillä, ja se on yhä paikallaan Pettbölen Enbolstadin kylässä.

Erika oli ompelija ammatiltaan ja toimi jonkin aikaa käsityönopeettajana läheisessä Tjudön koulussa. Hän oli myös todellinen viherpeukalo: hän osasi hoitaa kukkia erittäin hyvin. Niinpä torpan ympärille kehittyi kaunis, rehevä puutarha.

Perhe kasvoi ja lisää lapsia syntyi. Kun kolmatta kastettiin, niin pappi oli sanonut, että eiköhän lapsien olisi helpompi elää ahvenanmaalaisessa yhteiskunnassa, jos heillä olisi ruotsalainen nimi kuin muillakin täkäläisillä. Niin pappi siten merkitsi kirkonkirjoihin

laukkuri Ilja Borodkinin sijasta torppari Elias Probusson. Ilja oli juuri tuolloin myyntimatalla ja kotiin palattuun kuuli tahtuneesta nimenmuutoksesta. Hän hymyili hieman surumielisesti ja sanoi: "Vaikka minulla on kylläkin ahvenanmaalainen nimi, niin tokkopa minua silti täysin hyväksytään kylän miesväen joukkoon."

Kevättalvella 1880 Ilja oli taas lähtenyt ennen jäiden sulamista tavarahan hakuun Viipuriin saakka. Paluumatkalla hänellä oli tarkoitus myydä tavaroista niin paljon kuin suinkin, ja palata kotiin kukkaro täynnä rahaa. Sellaista ihmettä Erika vielä ei ollut nähnyt!

Miestä odotellessa kului koko kesä ja syyskuussa Erika synnytti Axel-pojan. Sitten meni syysykin eikä Erika tiennyt, oliko mies enää hengissäkään. Matkoilla kun sattui kaitenlaista. Hän istui tuvassa neljän lapsensa kera, teki ompelutöitä, milloin ihmiset tarvitsivat, kävi auttamassa maataloissa milloin teurastuksessa, pyykillä, leivonnassa tai puinnissa. Onneksi hän oli terve ja voimakas maatalon tytär. Niinpä hän kesti tyynesti myös kaikki ne uteliaat kysymykset ja ivalliset huomautukset, joita syksyn mittaan satoi hänen niskaansa. Tavallisin 'lohdutus' oli se, ettei Elias enää palaa takaisin. Puhuttiinpa kylässä, että Eliaksella olisi jo uusi vaimo jossakin Karjalassa.

Aika kului ja joulukuun 10 päivä. Aika kului ja joulukuun 10 päivä. Aika kului ja joulukuun 10 päivä.

Onneksi Erika sai tekemistään töistä sen verran rahaa, että tuli lapsineen toimeen.

Ahvenanmaalla on tapana pilkkoa joulun pyhäiksi riittävästi halkoja, kantaa ne sisälle ja tehdä niistä sinne korkea pino. Erika oli koko ajan salaa toivonut, että Elias tulisi kotiin, mutta kun miestä ei näkynyt eikä kuulunut, hän oli jo aikeissa ryhtyä itse pilkkomaan puita. Kuinka ollaakaan, Elias palasi onnellisesti pitkältä kauppareissultaan ja piti nyt huolen siitä, että joulun pyhien alkaessa tuvassa seisoi komea puupino.

Probussonin parikunnalle syntyi kaikkiaan seitsemän lasta, joista Johannes kuoli vauvaiässä, Axel ja Maria pikkulapsina. Pojat Anton ja Nikolai lähtivät vartuttuaan v. 1903 Amerikkaan ja ainoastaan Erika ja Maria jäivät Suomeen. Näin ei Borodkinien jälkeläisistä ole sen jälkeen arkistoissa mitään mainintoja. Sen sijaan Ilja Borodkinin rakentama torppa on yhä jäljellä.

LAINA LAHTI

Lähteitä:

Nils Storå: Från Östskarelen till Åland, 1984

Ch. Remmer: Glimtar ur fyra bondeliv, 1989

Ruth Lindfors: Jultraven. Julbok för de ålänkska församlingarna, 1962

Borodkins familjetavla (Ålands landskapsarkiv)

Uskovaisten yhdistys

Viime syksynä perustettiin Ruvan kylässä uskovaisten yhdistys, johon liittyi 40 henkeä, pääasiassa naisia. Seura perustettiin siksi, kun kirkko suljettiin ja muutettiin yhteisellä päätöksellä klubiksi.

Kun uskovaisten ei kuitenkaan ollut paikkaa, minne "päänsä kallistaa", he saivat luvan perustaa perustaa uskovaisten seura ja heille luovutettiin kokoonumispaikaksi ns. Spussun aitta, pienoinen hökkeli.

Sitten tuli uskovaisten pulma, kun heidän keskuudessaan ei ollut yhtään lukutaitoista, joka olisi voinut olla saarnamiehenä. Vanhemmat koettivat pakottaa nuorisoliittolaisia tähän hommaan, mutta nämä eivät suostuneet. Niin sitten uskovaisten yhdistyksen toiminta tyrehtyi. - PK 23.2.1930.

Radio tulee Oulankaan

Oulangassa on perustettu radiovastaanottajan ylläpitoa varten Radion ystävien kerho. Siihen tuli 50 jäsentä. Jäsenmaksua kannetaan 15 kopeikkaa kuukaudessa. Kuunteluiltoja järjestetään kolmesti viikossa. Etupäässä kuunnellaan Kominternin asemaa Moskovasta. Petroskoikin kyllä kuuluisi, mutta voimakkaat asemat häiritsevät liikaa. - PK 18.1.1928

Radiokerho Oulangassa toimii hyvin. Se vain kovasti harmittaa, kun Petroskoi ei toimi hyvin ja kuulu selvästi. Moskovan ohjelma on nimittäin venäjänkielistä eikä täkäläinen rahvas sitä ymmärrä. - PK 11.3.1928

Soukelossa passiivisia naisia

Soukelon kylässä eletään vanhaa, hiljaista elämää, vaikka kylässä toimii punanurkka entisessä tsasounassa. Aktiivisin osa miehistä on uitto- ja metsätöissä ja naiset ovat kovin passiivisia, pysyvät kaikesta erillään. Eräskin sanoi. "En minä lukutaidolla mitään tee. Osaan minä lehmät lypsää ja ruokkia ilman sitäkin.

PK 8.10.1930